

Streszczenie pracy doktorskiej **„Niepełnosprawność, macierzyństwo, opieka. Autonomia reprodukcyjna i doświadczenia macierzyństwa kobiet z niepełnosprawnościami w Polsce”**

Autorka: mgr Agnieszka Król

Promotorka: dr hab. Beata Kowalska, prof. UJ

Celem rozprawy jest analiza sytuacji doświadczeń macierzyństwa, bezdzietności i opieki kobiet z niepełnosprawnościami w Polsce. Przedmiotem badania są relacje pomiędzy decyzjami reprodukcyjnymi a niepełnosprawnością, sposoby budowania autonomii i podmiotowości w relacjach opieki, konstruowanie norm w obszarze rodzicielstwa osób z niepełnosprawnościami oraz rola czynników społecznych, kulturowych i strukturalnych w kształtowaniu tych doświadczeń. Pytania badawcze dotyczą tego, w jaki sposób kobiety z niepełnosprawnościami praktykują macierzyństwo, jak doświadczają bezdzietności, jakie stają przed nimi wyzwania i w jaki sposób sobie z nimi radzą.

Swoją pracę rozpoczynam od omówienia zróżnicowanych podejść teoretycznych do niepełnosprawności w naukach społecznych oraz lokuję swoje badania w obszarze krytycznych studiów o niepełnosprawności. Te ostatnie charakteryzuje redefiniowanie społecznego modelu, zwrot w stronę reżimów sprawności, cielesności, lokalności oraz interseksjonalność. Perspektywa interseksjonalna tworzy ramy teoretyczne pozwalające na analizę doświadczeń kobiet z niepełnosprawnościami w odniesieniu do porządków płci i niepełnosprawności. Na podstawie socjologicznych badań dotyczących macierzyństwa i bezdzietności w Polsce syntetycznie przedstawiam opisane w literaturze przemiany w tym zakresie oraz główne wątki wyłaniające się z międzynarodowej debaty naukowej dotyczącej rodzicielstwa kobiet z niepełnosprawnościami.

By odpowiedzieć na postawione pytania badawcze w badaniu empirycznym zastosowałam metody jakościowe. Moje analizy bazują na 33 indywidualnych wywiadach pogłębionych oraz trzech wywiadach grupowych z kobietami z niepełnosprawnościami fizycznymi lub sensorycznymi. Podejście metodologiczne umiejscawiam w szerszych rozważaniach na temat teorii metody, omawiam konsekwencje doboru próby dla wyników badania, kwestie etyczne oraz dostępność badania dla rozmówczyń z niepełnosprawnościami.

Opierając się na materiale empirycznym, analizuję macierzyństwo kobiet z niepełnosprawnościami w odniesieniu do porządkujących je kategorii: dostępności, wzorców rodziny, efektów cielesności oraz relacji z instytucjami. Prezentuję ogniskujące się wokół tych kategorii artykulacje doświadczeń matek z niepełnosprawnościami, wskazując m.in. na napięcia pomiędzy dostępnością a sprawczością, autonomią i współzależnością, prywatnością i relacjami z instytucjami. Studium omawia również mało zbadane zagadnienie bezdzietności wśród kobiet z niepełnosprawnościami, które zbyt często przyjmowane jest za społeczną oczywistość. Zebrane narracje o bezdzietności pozwalają na ujawnienie świata przeżywanego, ukazując go jako doświadczenie złożone, obwarowane tabu. Analizuję je na trzech płaszczyznach: (1) (nie)obecności rodzicielstwa w oczekiwanej trajektorii życia kobiet, (2) cielesności i urefleksyjnienia możliwości ciała, (3) społecznych mechanizmów podtrzymywania bezdzietności kobiet niepełnosprawnych. Przedstawiam sposoby odnoszenia się uczestniczek badań do społecznych założeń dotyczących tego, kto może mieć dzieci i kto o tym decyduje. Omawiam także złożone praktyki negocjowania autonomii i podważania opartych na reżimach sprawności norm. Te złożone doświadczenia kobiet relacjonuję w kontekście ich położenia na rynku pracy, sytuacji mieszkaniowej oraz wolności od przemocy, co pozwala mi na ukazanie uwarunkowań strukturalnych omawianych zagadnień i odniesienie ich do przemian wokół płci i niepełnosprawności.

B. Kowalska

Agnieszka Król